

**Visuomenės informavimo etikos komisijos 2024 metų
veiklos ataskaita**

TURINYS

Komisijos sudėtis	3
Veiklos statistika	4
Gauti skundai pagal žiniasklaidos rūšis	4
Svarstomų publikacijų atitiktis Kodekso nuostatomis	5
Pažeidimų prevencija (individualūs kreipimaisi)	7
Vieši kreipimaisi	8
Bendradarbiavimas su institucijomis ir šviečiamoji veikla	10
Priedai	
Komisija ragina politikus, valdančius žiniasklaidos priemones, nenaudoti jų politinėse kovose su oponentais	10
Viešas kreipimasis į LRT	11
Viešas laiškas Radviliškio rajono savivaldybės tarybai	12
Viešas laiškas žurnalistui Mariui Aleksiūnui	13
Kreipimasis į portalo lrt.lt redakciją ir Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centrą	14
Visuomenės informavimo etikos komisijos viešas kreipimasis į Skirmantą Malinauską	15

Visuomenės informavimo etikos komisija – kolegialus Visuomenės informavimo asociacijos (toliau – Asociacija) organas. Pagal Visuomenės informavimo įstatymo 46¹ str.2 d. , po vieną savo atstovą į Komisiją deleguoja Asociacijos nariai, vieną atstovą – LRT, tris narius – Medijų taryba, atsirinkdama iš universitetų, vykdančių žurnalistikos studijų programą, siūlomų kandidatų.

Asociacijos nariams Komisijoje atstovauja:

Ernestas Alesinas - Lietuvos žiniasklaidos tautinių bendrijų kalbomis asociacija;
Stasys Baublys (pakeitė Vladimiras Laučius) - Regioninių televizijų asociacija;
Asta Cibienė - Lietuvos radijo ir televizijos asociacija;
Ivona Jaroslavcevienė - asociacija „Nacionalinė spauda“;
Valdas Latoža - Lietuvos regioninių radijo stočių asociacija;
Jolanta Mažylė (pakeitė Jūratė Sobutienė) - Lietuvos žurnalistų sąjunga;
Gražina Viktorija Petrošienė - Lietuvos žurnalistų draugija;
Gintaras Serafinas - Interneto žiniasklaidos asociacija;
Ramutė Šimukauskaitė - Lietuvos žiniasklaidos tautinių bendrijų kalbomis asociacija;
Vaiva Žukienė - Lietuvos kabelinės televizijos asociacija.

Visuomeniniam transliuotojui atstovauja Jurga Tvaskienė. Medijų taryba į Komisiją delegavo trijų universitetų, kuriuose dėstoma žurnalistikos programa, dėstytojus: Gabrielę Burbulytę - Tsiskarishvili, Iną Žurkuvienę ir prof. Andrių Šuminą.

Komisijos pirmininkė – Vaiva Žukienė, pirmininkės pavaduotoja – Ramutė Šimukauskaitė.

Rugsėjo mėnesį Lietuvos žurnalistų sąjunga vietoje Jolantos Mažylės į Komisiją delegavo Jūratę Sobutienę.

Spalio mėnesį Regioninių televizijų asociacija vietoje S.Baublio į Komisiją delegavo Vladimirą Laučių.

Asociacijos direktorius Viktoras Popandopula buvo paskirtas į Medijų tarybą vietoje iš Komisijos išėjusios Jolantos Mažylės.

Ataskaitiniu laikotarpiu įvyko 17 Komisijos posėdžių. Praktiškai visi Komisijos posėdžiai vyko nuotoliniu būdu, naudojant ZOOM platformą. Komisijos posėdžiai yra vieši, kiekvienas pageidaujantis posėdyje dalyvauti asmuo gali gauti prisijungimo nuorodą. Į posėdžius kviečiami visi suinteresuoti asmenys, užtikrinama galimybė išsakyti savo poziciją nagrinėjamu klausimu.

Komisija dirba pagal pačios patvirtintą darbo reglamentą. Komisijos raštvedybą, techninius-organizacinius reikalus, veiklai būtinas sąlygas užtikrina ir darbui reikalingas priemonės parūpina Asociacijos direktorius.

KOMISIJOS VEIKLA

Veiklos statistika

Ataskaitiniais metais įvyko 17 posėdžių – antri metai, kai posėdžių skaičius nesiekia 20. Per 2024 metus Komisija gavo 61 skundą dėl publikacijų bei įrašų socialinėse medijose. 7 skundus Komisija pagal kompetenciją persiuntė Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybai bei Lietuvos Radijo ir televizijos komisijai, atsakė į Vyriausios rinkimų komisijos užklausas. Dėl įvairių priežasčių Komisija atsisakė nagrinėti 5 skundus: kai kurie iš jų nepatenka į Komisijos nagrinėtinų pagal jos kompetenciją sritį ; dėl senaties termino . Kai kuriuos skundus Komisija grąžino pareiškėjams, prašydama aiškiai įvardinti Kodekso nuostatas, kurias, pareiškėjo nuomone, pažeidžia skundžiamas žurnalistinis kūrinys.

2024 m. Komisija priėmė 13 sprendimų, kuriais pripažino 23 įvairius profesinės etikos reikalavimų pažeidimus. Komisija taip pat parengė 3 individualius bei 5 viešus kreipimusis į įvairius viešosios informacijos rengėjus, skleidėjus ir žurnalistus.

Ataskaitiniais metais Komisija nesvarstė klausimo dėl žiniasklaidos priemonės priskyrimo nuolat nesilaikančių visuomenės informavimo etikos žiniasklaidos priemonių kategorijai.

Viešosios informacijos rengėjai bei skleidėjai, nesutinkantys su Komisijos sprendimais, gali jį skųsti pirmosios instancijos administraciniam teismui, tačiau kreipimasis į teismą neatleidžia nuo pareigos skelbti Komisijos sprendimą(VIĮ 46¹ str. 7 d.).

Gauti skundai pagal žiniasklaidos rūšis

Daugiausia skundų Komisija gavo dėl interneto žiniasklaidos publikacijų - 36 proc. Buvo apskųstos 6 televizijos laidos (dėl vienos iš jų svarstymas buvo nutrauktas, kadangi ji

nepasirodė eteryje), 1 radijo laida, 1 žurnalisto įrašas socialinėje medijoje bei 1 žurnalisto politinė veikla.

Buvo apskųstos 5 nacionalinės ir 17 regioninės spaudos publikacijos, iš kurių net 11 buvo paskelbtos laikraštyje „Radviliškio kraštas“. Laikraštis, kurį per savo įmones valdo Radviliškio rajono savivaldybės tarybos narys G.Lipnevičius, gana vienpusiškai nušviečia rajono politinius ir visuomeninius įvykius, tuo sukeldamas nemenką kitų savivaldybės politikų nepasitenkinimą. Skunduose akcentuojama, kad laikraštyje itin daug dėmesio skiriama laikraščio savininko ir kartu politiko veiklai, pri(si)skiriant nepelnytų nuopelnų, pabrėžiamos itin kritiškos publikacijos kitų rajono politikų atžvilgiu, suponuojama, kad laikraštis gali būti naudojamas kaip priemonė politinei reklamai bei asmeninių sąskaitų suvedinėjimui.

Jau kelinti metai stebima tendencija daugėjančių skundų dėl interneto platformose platinamų audiovizualinės žiniasklaidos kūrinių. Kol kas jų nėra daug, tačiau tikėtina, kad laikui bėgant didės kūrėjų skaičius, atitinkamai - augs ir nepatenkintųjų dalis. Nors pagal įstatymą tokios publikacijos priskiriamos užsakomųjų audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų kategorijai, o tokių paslaugų teikėjai privalo registruotis Lietuvos radijo ir televizijos komisijoje, nesibaigia ginčai, kokia yra tokių paslaugų teikėjų atsakomybė ir kiek jiems taikytinas Visuomenės informavimo etikos kodeksas. Atskaitiniais metais buvo gauti 2 skundai dėl tokių publikacijų.

Svarstomų publikacijų atitiktis Kodekso nuostatoms

Komisija priėmė 13 sprendimų, kuriais pripažino 23 įvairius profesinės etikos reikalavimų pažeidimus.

Dažniausiai praėjusiais metais buvo nesilaikoma Kodekso **3** straipsnio, nustatančio, jog gerbdami žmogaus teisę gauti teisingą informaciją, žurnalistai, viešosios informacijos rengėjai ir skleidėjai turi skelbti tiksliai, teisingas žinias bei įvairias nuomones, perteikdami įvairias nuomones, žurnalistai, viešosios informacijos rengėjai ir skleidėjai negali skleisti nuomonių, kurios pažeistų teisę ir etiką, nuomonės turi reiškiamos etiškai (7 atvejai, arba 30,43 proc);

Kaip ir ankstesniais metais labai dažnai nepaisoma Kodekso **20** straipsnio, įpareigojančio toje pačioje publikacijoje suteikti galimybę kritikuojamam asmeniui išsakyti savo poziciją, paaiškinti, patikslinti ar paneigti informaciją, o jeigu tokios galimybės nėra arba asmuo atsisako pasinaudoti šia galimybe, būtina apie tai pranešti tame pačiame kūrinyje (5 atvejai, arba 21,74 proc.);

Žurnalistai gana dažnai nekritiškai vertina informacijos šaltinius, remtis bent jau dviem šaltiniais ir taip pažeidžia Kodekso 6 straipsnį (3 atvejai, arba 13 proc.).

Buvo skundžiamasi dėl netinkamų antraščių, laiku nepataisytų faktų, netinkamų fotomontažų, sąskaitų suvedinėjimo nuosavose žiniasklaidos priemonėse.

Viešosios informacijos rengėjas	Publikacija / Programa	Sprendimas dėl pažeidimo	Pastabos
INTERNETINĖ ŽINIASKLAIDA			
Jp.lt	R. Mikučionytė, „Per daugiau nei pusmetį Panevėžio socialinių paslaugų centrą paliko 17 darbuotojų: kaltinama įstaigos vadovė“ (2023-08-03)	2024-01-16, EKS-01/24, Str.8, 17	
Anyksta.lt	V. Šmigelskas, „Bibliotekos direktorius galbūt jau žinomas“ (2023-10-04)	2024-02-27, EKS-05/24 Str.6, 20	
Lrytas.lt	A. Lekavičius, „Prestižinėje Kauno vietoje iškilusio šešiaaukščio gali nelikti – minas svaido godus kaimynas“ (2023-09-08)	2024-02-13, EKS-03/24, Str.3	
	J. Vansauskienė, E.Sabalytė, „Klebonas su tikinčiais susipažino neįprastai: vienam trenkė į nosį, kitą apkandžiojo jo šuo“ (2024-04-12)	2024-12-03, EKS-13/24 Str.3, 6, 17	
SPAUDA			
„Radviliškio kraštas“	„Pirmieji valdančiųjų „didieji“ darbai“ (2023-09-07).	2024-01-30, EKS-02/24 Str.3, 20, 53	Apskūsta Regionų administraciniam teismui
	J. Labačiauskienė, „G.Lipnevičius: „Kviečiu visus vykti autobusais nemokamai“ (2023-09-21)	2024-02-27, EKS-04/24 Str.3, 49	Apskūsta Regionų administraciniam teismui
	„G.Lipnevičiaus siūlymas kiekvienam Radviliškio rajone gimusiam vaikui tūkstančio eurų išmoka – patvirtintas“ (2024-02-08)	2024-03-19, EKS-06/24 Str.53	Apskūsta Regionų administraciniam teismui
	J.Petrikas, „Smūgis žemdirbiams – mero koalicija patvirtino 500 procentų didesnius žemės nuomos mokesčius nei Šiaulių rajone“ (2024-04-18)	2024-06-18, EKS-10/24 Str.49	

	„Vardan Lietuvos“ partija byra į šipulius: pasitraukė ir Tarybos narys“ (2024-01-11)	2024-10-29, EKS-11/24 Str. 3, 6	
	E. Laukagalytė, „Seimas ruošiasi auklėti baudomis merą bei kitus valdininkus“ (2024-08-22)	2024-11-12, EKS-12/24 Str.3	
„Panevėžio kraštas“	L. Rušenienė, „Naujokei jau limpa intrigantės vardas“ (2023-11-07)	2024-04-16, EKS-07/24 Str. 3, 8	Apskūsta Regionų administraciniam teismui
„Lietuvos rytas“	A. Lekavičius, „Jau pastatytas namas atsidūrė minų lauke“ (2023-09-07)	2024-02-13, Nr. EKS-03/24 Str. 20	
	A.Lekavičius, „Čia tai mostai: bylą prikėlė iš mirusiųjų“ (2023-02-14)	2024-04-30, EKS-08/24 Str.20	
„Radviliškio naujienos“	Z.Janavičius, „Trupa Lietuvos regionų partijos frakcija“ (2024-02-08)	2024-05-14, EKS-09/24 Str. 20	

P.S. Regionų administraciniam teismui taip pat yra apskūstas VIEK 2024-12-04 sprendimas, jog Skirmanto Malinausko pavišintame vaizdo įrašė „Kremliaus dvokas: Žiemelis, Pūkas, Misiūnas, Kalnapilis“ (youtube.com, 2024-09-01) visuomenės informavimo etikos nuostatos pažeistos nebuvo.

Pažeidimų prevencija (individualūs kreipimaisi)

2024 metais Komisija parengė 3 individualius kreipimusis įvairioms visuomenės informavimo priemonėms bei atskiriems žurnalistams.

Individualūs kreipimaisi rašomi tais atvejais, kai Komisija nenustato Kodekso pažeidimų, tačiau išvelgia tam tikrų viešosios informacijos rengėjų darbo trūkumų, į kuriuos būtina atkreipti dėmesį.

<i>Adresatas</i>	<i>Kreipimosi esmė (į ką atkreipti dėmesį)</i>
<i>Alytaus naujienos</i>	Žurnalistai turi pareigą kruopščiai tikrinti visą skelbiamą informaciją ir ne tik dėlto, kad neklaidintų informacijos vartotojų, bet ir kad apsidraustų patys ir galimais netikslumais nesumenkintų žurnalistinio tyrimo rezultatų.

<i>Radviliškio naujienos</i>	Montuojant vaizdinę medžiagą, ypač visuomenei jautriomis istorinėmis temomis, būtina vengti dviprasmybių bei sugretinimų, kurie visuomenėje galėtų būti suprasti nevienareikšmiškai.
<i>Alio, Raseiniai</i>	Žurnalistai turėtų gerbti žmogaus teisę į privatų gyvenimą ir, net jei šiam žmogui priklausanti privati valda nėra aptverta, užsitikrinti jo sutikimą ją fotografuoti ir publikuoti ir, jog ateityje Komisija tikisi glaudesnio bendradarbiavimo su redakcija.

Individualių kreipimusi būta nedaug, tačiau juose keliami svarbūs etiniai aspektai, kurie susiję su asmenų privatumo ribomis, kai žurnalistai visokiais būdais stengiasi nufotografuoti ar nufilmuoti gyvenamąsias valdas, net ir neklausiant leidimo, atkreipiamas dėmesys, kad net ir sudėtingose situacijose žurnalistai privalo išlikti profesionalai ir tikrinti gaunamą informaciją, vengti dviprasmiškų fotomontažų, ypač kalbant apie jautrias karo ir pokario istorijos temas.

Vieši kreipimaisi

Ataskaitiniu laikotarpiu Komisija paskelbė 7 viešus kreipimusis į viešosios informacijos rengėjus.

Komisija ragina politikus, valdančius žiniasklaidos priemones, nenaudoti jų politinėse kovose su oponentais

Komisija pabrėžė, kad žiniasklaidos priemonės negali būti savininkų ir/ar susijusių asmenų politinių ambicijų įrankiai. Viešosios informacijos rengėjai privalo užtikrinti, kad informacija žiniasklaidos priemonėse būtų pateikiama teisingai, tiksliai ir nešališkai. Komisija ragina politikus, valdančius žiniasklaidos priemones, nepiktnaudžiauti privilegijuota padėtimi ir nenaudoti turimų žiniasklaidos priemonių asmeninėse ar politinėse kovose.

Viešas kreipimasis į LRT

Komisijos narių nuomone, visuomeninis transliuotojas turėtų daugiau dėmesio skirti specialiuoju įstatymu pavestoms funkcijoms. Būtent Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymo 3 str. 2 d. nustatyta, kad „*LRT rengiamose ir (ar) skleidžiamose (arba transliuojamose) radijo ir televizijos programose (toliau – LRT programos) ir LRT interneto svetainėje turi*

atsispindėti įvairios pažiūros ir įsitikinimai. LRT programose ir LRT interneto svetainėje dalyvauti ir reikšti savo pažiūras turi teisę įvairių įsitikinimų žmonės.“.

Apibrėždama savo misiją „Informuoti, ugdyti ir telkti visuomenę“, LRT įsipareigojo ne tik išgirsti įvairias visuomenės grupes, bet ir atspindėti jų informacinius poreikius, skatinti šių grupių bendradarbiavimą, tarpusavio supratimą bei palaikyti polilogo kultūrą viešojoje erdvėje.

Viešas laiškas Radviliškio rajono savivaldybės tarybai

Komisija dar kartą atkreipė dėmesį, kad politinių oponentų tarpusavio kovos neturi ir negali būti sprendžiamos žiniasklaidos pagalba ar juo labiau bandant į šiuos ginčus įtraukti žiniasklaidos institucijas. Politikų nesutarimai ir konfliktai savivaldybės tarybos posėdžiuose nėra Komisijos veiklos objektas. Komisija, kurios darbe dalyvauja visų žiniasklaidos organizacijų, žurnalistų bendruomenės bei universitetų deleguoti asmenys, vertina tik viešosios informacijos rengėjų bei skleidėjų veiklą ir tik profesionalumo ir bei etikos aspektais.

Viešas laiškas žurnalistui Mariui Aleksionui

Komisija neginčija viešosios informacijos rengėjų teisės vartoti kandžius žodžius ar posakius. Politiko kelią pasirinkęs asmuo turėtų būti pakantesnis aštresnei kritikai ir ne itin maloniems epitetais. Tačiau viešosios informacijos rengėjams dera atsiminti, kad riba tarp kandžios kritikos ir užgauliojimų yra ganėtinai plona ir tik profesionalumas lemia, ar ši riba nebus peržengta.

Kreipimasis į portalo lrt.lt redakciją ir Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centrą

Komisija pabrėžė, kad vertina redakcijos pastangas kelti aktualius, sunkius, sudėtingus Lietuvos istorijos klausimus. Vis dėlto, Komisijos narių nuomone, kai kurių portale skelbiamų publikacijų stilius vargu ar gali skatinti įvairių visuomenės grupių sutarimą ar bendradarbiavimą. Komisijos narių nuomone, redakcija turėtų ieškoti kelių, skatinančių diskusiją, dialogą ir bendrų tikslų paiešką.

Komisija taip pat taip pat atkreipė dėmesį į LGGRTC pasirinktą bendravimo su žiniasklaida būdą. Komisijos narių nuomone, biudžeto įstaiga, kuriai pavestos labai reikšmingos šalies istorijos tyrimų, atminties įamžinimo funkcijos turėtų geranoriškiau bendradarbiauti su žiniasklaida, nevengti nepatogių klausimų, teikti atsakomąją nuomonę, dalyvauti diskusijose. Komisija mano, kad tik atviras ir konstruktyvus bendradarbiavimas skatina dialogą ir tarpusavio supratimą, taip išvengiant ne visada pagrįstų nuoskaudų ar pykčio bei išankstinių nuostatų.

Visuomenės informavimo etikos komisijos viešas kreipimasis į Skirmantą Malinauską

Komisija pažymi, kad turinį kuriantis ir viešai skelbiantis asmuo dalyvauja viešosios informacijos kūrime, todėl jis laikytinas viešosios informacijos rengėju ir skleidėju Visuomenės informavimo įstatymo prasme ir jo kūriniais turėtų galioti bendrosios etiškos informacijos nuostatos: tikslumas, neįžeidi kalba, informacijos pagrįstumas, nešališkumas ir pan. Būtent todėl, Komisijos nuomone, viešosios informacijos rengėjas ir skleidėjas, viešai skleidžiantis informaciją visuomenei itin aktualiais ir jautriais klausimais, privalo paisyti bendrųjų visuomenės informavimo etikos principų.

Bendradarbiavimas su institucijomis ir šviečiamoji veikla

Visuomenės informavimo įstatymo 46¹ str.3d. numatytos Komisijos funkcijos. Komisija, bendradarbiaudama su valstybės įstaigomis ir institucijomis turi užtikrinti visuomenės raštingumo naudojantis visuomenės informavimo priemonėmis plėtrą, informacijos kritinio vertinimo ir analizės principų sklaidą; taip pat organizuoti renginius visuomenės informavimo srities profesinės etikos klausimais.

Komisijos nariai dalyvavo Baltijos šalių ir persekiojamų žurnalistų forume „Patikima ir profesionali žurnalistika: tikslas - išlaikyti aukščiausius žurnalistikos standartus“, kurioje vieną iš diskusijų moderavo Komisijos pirmininkė V.Žukienė. Forumas vyko LR Seime, gruodžio mėnesį.

Vaiva Žukienė skaitė paskaitą apie žiniasklaidos etiką Klaipėdos universiteto žurnalistikos programos studentams.

PRIEDAI

Komisija ragina politikus, valdančius žiniasklaidos priemones, nenaudoti jų politinėse kovose su oponentais

Visuomenės informavimo etikos komisija pastaruoju metu nagrinėjo kelis skundus dėl konfliktinių situacijų, susijusių su Radviliškio žiniasklaida. Laikraščio „Radviliškio kraštas“ leidėjas ir, VIRSIS duomenimis, atsakingas už turinį asmuo kartu yra Radviliškio savivaldybės

tarybos narys. Visuomenės informavimo įstatymas neriboja politikų teisės būti žiniasklaidos priemonės savininkais, tačiau aiškiai apibrėžia pagrindinius visuomenės informavimo principus, kurie privalomi visoms be išimties žiniasklaidos priemonėms bei žurnalistams. VII 3 str. 2 d. įtvirtinta nuostata, kad „viešosios informacijos rengėjai, skleidėjai, žurnalistai ir leidėjai savo veikloje vadovaujasi Konstitucija ir įstatymais, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, humanizmo, lygybės, pakantos, pagarbos žmogui principais, gerbia žodžio, kūrybos, religijos ir sąžinės laisvę, nuomonių įvairovę, laikosi profesinės etikos normų, Lietuvos visuomenės informavimo etikos kodekso (toliau – Kodeksas) nuostatų, padeda plėtoti demokratiją, visuomenės atvirumą, skatina visuomenės pilietiškumą ir valstybės pažangą, stiprina valstybės nepriklausomybę, ugdo valstybinę kalbą, tautinę kultūrą ir dorovę.“

Politikas, būdamas visuomenės informavimo priemonės savininku, privalo išlaikyti pusiausvyrą tarp privačių ir viešų interesų, paisyti pagrindinių visuomenės informavimo principų, užtikrinti nešališkumą ir pagarbą teisingai informacijai. Nuolatinis priekabių ieškojimas, netikslios, nepatikrintos informacijos skleidimas nėra tolygu pagrįstai, konstruktyviai valdančiųjų kritikai, negerovių viešinimui, ypač kai tai daroma laikraščio savininko politinių oponentų atžvilgiu. Komisijos nuomone, netoleruotina, kai laikraštyje nuolat pabrėžiamas išskirtinis teigiamas laikraščio savininko politinis vaidmuo savivaldybėje priešinant su kitais vietos politikais, kurių veikla dažniausiai aprašoma vien kritiškai.

Žiniasklaidos priemonės negali būti savininkų ir/ar susijusių asmenų politinių ambicijų įrankiai. Viešosios informacijos rengėjai privalo užtikrinti, kad informacija žiniasklaidos priemonėse būtų pateikiama teisingai, tiksliai ir nešališkai. Komisija ragina politikus, valdančius žiniasklaidos priemones, nepiktnaudžiauti privilegijuota padėtimi ir nenaudoti turimų žiniasklaidos priemonių asmeninėse ar politinėse kovose.

Viešas kreipimasis į LRT

Visuomenės informavimo etikos komisija nagrinėjo kelis skundus dėl publikacijų portale lrt.lt. Nors Komisija nenustatė Visuomenės informavimo etikos kodekso pažeidimų, kai kurie nagrinėjimo metu išryškėję aspektai, Komisijos narių nuomone, rodo, kad visuomeninis transliuotojas turėtų daugiau dėmesio skirti specialiuoju įstatymu pavestoms funkcijoms. Būtent Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymo 3 str. 2 d. nustatyta, kad „*LRT rengiamose ir (ar) skleidžiamose (arba transliuojamose) radijo ir televizijos programose (toliau – LRT programos) ir LRT interneto svetainėje turi atsispindėti įvairios pažiūros ir įsitikinimai. LRT*

programose ir LRT interneto svetainėje dalyvauti ir reikšti savo pažiūras turi teisę įvairių įsitikinimų žmonės.“

Komisija neginčija redakcijos teisės spręsti skelbti ar neskelbti publikacijas bei rinkti autorius pagal savo vidaus taisykles, kurios neprieštarauja įstatymams ir kitiems teisės aktams. Tačiau, Komisijos nuomone, būdama nuosekli, redakcija turėtų visiems Nuomonės rubrikos autoriams taikyti vienodus standartus, taip pat užtikrinti, kad nuomonės būtų skelbiamos etiškai, t.y. LRT taikomi nuomonės raiškos standartai visiems autoriams turėtų būti absoliučiai vienodi. Atsisakydama skelbti vieno ar kito asmens/asmenų nuomonę, LRT remiasi įstaigos dokumentais, kurie, nors ir paskelbti LRT tinklapyje, nėra lengvai surandami daug informacijos turinčioje svetainėje. LRT Redakcinės politikos skirsnyje, skirtame komentarų ir nuomonių politikai, LRT skelbia , kad komentarai turi būti etiški ir korektiški (p.173.2), juose nėra tikrovės neatitinkančios informacijos (p.173.3). Politikoje taip pat skelbiama, jog „LRT pasilieka sau teisę prašyti pakoreguoti komentarą, jeigu kai kurios jo dalys, LRT vertinimu, neatitinka aukščiau paminėtų reikalavimų“ (p.173.6). Nagrinėtuose skunduose pareiškėjai teigė, kad LRT atsisakė skelbti jų komentarus, neprašydama nei pataisyti, nei kaip nors kitaip pakeisti komentarą, kad pastarasis atitiktų LRT redakcinės politikos reikalavimus. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad K.Sabalaiuskaitės ir A.Vinokuro komentarai pasižymėjo gana aštria retorika, todėl, Komisijos nuomone, nesudarant galimybės pateikti ir kitos pusės požiūrį, skaitytojui gali kilti abejonių, ar LRT nėra šališka autorių bei jų pasirenkamų meninės raiškos priemonių atžvilgiu. Įstatymas neįpareigoja visuomeninio transliuotojo formuoti visuomenės nuomonę. Priešingai, jis imperatyviai teigia, kad „LRT programose ir LRT interneto svetainėje dalyvauti ir reikšti savo pažiūras turi teisę visų įsitikinimų žmonės.“ Todėl suprantama, kad, apibrėždama savo misiją „Informuoti, ugdyti ir telkti visuomenę“, LRT įsipareigojo ne tik išgirsti įvairias visuomenės grupes, bet ir atspindėti jų informacinius poreikius, skatinti šių grupių bendradarbiavimą, tarpusavio supratimą bei palaikyti pilnlogo kultūrą viešojoje erdvėje.

Viešas laiškas Radviliškio rajono savivaldybės tarybai

Pastaruoju metu Visuomenės informavimo etikos komisija sulaukia itin daug skundų iš Radviliškio. Pažymėtina, kad beveik visi skundai yra vienaip ar kitaip susiję su rajono politikais. Suprantama, kad skūstis dėl publikacijų gali kiekvienas asmuo, tačiau kai beveik visi pareiškėjai yra vietos politikai, tai ima kelti susirūpinimą ir pagrįstą įtarimą, kad žiniasklaida ir žurnalistai šiame regione turbūt „pamiršo“ savo misiją – atsakingai, profesionaliai rinkti ir skelbti

informaciją, nepiktnaudžiauti saviraiškos laisve, būti nepriklausomi ir nešališki. Visuomenės informavimo priemonės, net jeigu jų savininkai yra politikai ar verslo grupės, privalo vadovautis profesionalios žurnalistikos standartais, o savininkai neturi trukdyti žurnalistams atsakingai atlikti savo pareigas. Kita vertus, tai, kad laikraštis priklauso politikui, nėra pagrindas nebendrauti su to laikraščio žurnalistais ar turėti išankstines priešiškas nuostatas jų atžvilgiu. Būtina atkreipti dėmesį, kad Komisija, vadovaudamasi Visuomenės informavimo etikos kodeksu, vertina viešosios informacijos rengėjų žiniasklaidoje paskelbtas publikacijas ar vertina žurnalistų veiksmus viešojoje erdvėje.

Komisija pabrėžia, kad politinių oponentų tarpusavio kovos neturi ir negali būti sprendžiamos žiniasklaidos pagalba ar juo labiau bandant į šiuos ginčus įtraukti žiniasklaidos institucijas. Politikų nesutarimai ir konfliktai savivaldybės tarybos posėdžiuose nėra Komisijos veiklos objektas. Komisija, kurios darbe dalyvauja visų žiniasklaidos organizacijų, žurnalistų bendruomenės bei universitetų deleguoti asmenys, vertina tik viešosios informacijos rengėjų bei skleidėjų veiklą ir tik profesionalumo ir bei etikos aspektais.

Visuomenės informavimo etikos komisija – savitvarkos institucija, kurios funkcijos apibrėžtos Visuomenės informavimo įstatymo 46¹ str.3 d. Įstatyme nustatyta, kad Komisija atlieka šias funkcijas:

- 1) rūpinasi viešosios informacijos rengėjų ir skleidėjų profesinės etikos ugdymu;
- 2) nagrinėja profesinės etikos pažeidimus, kuriuos padarė viešosios informacijos rengėjai ar skleidėjai informuodami visuomenę;
- 3) nagrinėja asmenų skundus dėl viešosios informacijos rengėjų ir skleidėjų veiklos, galimai pažeidus Kodekso nuostatas, taip pat nagrinėja viešosios informacijos rengėjų ir skleidėjų tarpusavio ginčus dėl Kodekso pažeidimų;
- 4) bendradarbiaudama su valstybės įstaigomis ir institucijomis užtikrina visuomenės raštingumo naudojantis visuomenės informavimo priemonėmis plėtrą, informacijos kritinio vertinimo ir analizės principų sklaidą;
- 5) organizuoja renginius visuomenės informavimo srities profesinės etikos klausimais, dalyvauja įgyvendinant valstybės institucijų strateginio planavimo programas, veiklos planus.

Viešas laiškas žurnalistui Mariui Aleksišiūnui

Visuomenės informavimo etikos komisija, nagrinėdama žurnalistu M.Aleksišiūno bei politiko ir leidėjo G.Lipnevičiaus konfliktą, nenustatė Visuomenės informavimo etikos kodekso pažeidimo.

Gana kategoriškais teiginiais apie politiką socialiniame tinkle *Facebook* pasisakęs žurnalistas teigė, kad socialiniame tinkle buvo pateikta jo asmeninė nuomonė ir pripažino, jog laikraštyje ar žinių portale jis vartotų švelnesnius posakius.

Komisija neginčija viešosios informacijos rengėjų teisės vartoti kandžius žodžius ar posakius. Politiko kelią pasirinkęs asmuo turėtų būti pakantesnis aštresnei kritikai ir ne itin maloniems epitetais. Tačiau viešosios informacijos rengėjams dera atsiminti, kad riba tarp kandžios kritikos ir užgauliojimų yra ganėtinai plona ir tik profesionalumas lemia, ar ši riba nebus peržengta. Komisija primena, kad Kodekso 59 straipsnis įpareigoja savo nuomonę viešojoje erdvėje reiškiančius žurnalistus laikytis Kodekso nuostatų, o tai reiškia, kad žurnalistui viešojoje erdvėje privalu vengti vartoti nepadorių, užgaulių žodžių bei posakių.

Kreipimasis į portalo lrt.lt redakciją ir Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centrą

Visuomenės informavimo etikos komisija, išnagrinėjusi kelis Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro (LGGRTC) skundus dėl A.Vinokuro publikacijų portale lrt.lt, nenustatė Visuomenės informavimo etikos kodekso straipsnių pažeidimų. Vis dėlto Komisijos nariai nori atkreipti portalo redakcijos bei LGGRTC dėmesį dėl dialogo nebuvimo.

Komisijos narių nuomone, kurią jie yra išsakę ir anksčiau, viena svarbiausių visuomeninio transliuotojo funkcijų – išgirsti visas visuomenės grupes ir atspindėti įvairias nuomones. Tą įpareigoja Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymo 3 str. 2 d. : „*LRT rengiamose ir (ar) skleidžiamose (arba transliuojamose) radijo ir televizijos programose (toliau – LRT programos) ir LRT interneto svetainėje turi atsispindėti įvairios pažiūros ir įsitikinimai. LRT programose ir LRT interneto svetainėje dalyvauti ir reikšti savo pažiūras turi teisę įvairių įsitikinimų žmonės.*“.

Komisija vertina redakcijos pastangas kelti aktualius, sunkius, sudėtingus Lietuvos istorijos klausimus. Vis dėlto, Komisijos narių nuomone, kai kurių portale skelbiamų publikacijų stilius vargu ar gali skatinti įvairių visuomenės grupių sutarimą ar bendradarbiavimą. A.Vinokuro publikacijos pasižymi itin piktu tonu, kuris ne visada padeda išgirsti problemas, kurias kelia autorius. Greičiau priešingai: pasirinkus puolamąjį toną, dar labiau skatinamos netinkamos reakcijos, kurstomas pyktis ir priešprieša. Komisijos narių nuomone, redakcija turėtų ieškoti kelių, skatinančių diskusiją, dialogą ir bendrų tikslų paiešką.

Komisija taip pat atkreipė dėmesį į LGGRTC pasirinktą bendravimo su žiniasklaida būdą. Komisijos narių nuomone, biudžeto įstaiga, kuriai pavestos labai reikšmingos šalies istorijos tyrimų, atminties įamžinimo funkcijos turėtų geranoriškiau bendradarbiauti su žiniasklaida, nevengti nepatogių klausimų, teikti atsakomąją nuomonę, dalyvauti diskusijose. Komisija mano, kad tik atviras ir konstruktyvus bendradarbiavimas skatina dialogą ir tarpusavio supratimą, taip išvengiant ne visada pagrįstų nuoskaudų ar pykčio bei išankstinių nuostatų.

Visuomenės informavimo etikos komisijos viešas kreipimasis į Skirmantą Malinauską

Visuomenės informavimo etikos komisija pastaruoju metu vis dažniau gauna skundų, kai skundžiami turinį kuriantys ir naudodamiesi vaizdo dalijimosi platformomis informaciją skleidžiantys asmenys. Pareiškėjų nuomone, turinio kūrėjai privalo laikytis Lietuvos visuomenės informavimo etikos kodekso reikalavimų, kaip tai yra privalu žurnalistams. Turinio kūrėjų teigimu, jie neturi laikytis visų žurnalistams taikomų įpareigojimų, nes, savo ruožtu, jie nesinaudoja visomis žurnalistams suteikiamomis teisėmis (pavyzdžiui, teisė nemokamai gauti Registrų centro informaciją). Rengėjų nuomone, privačios nuomonės skleidimas internetinėse platformose negali būti prilyginamas tradicinei žiniasklaidai, o jie patys neturi būti laikomi žurnalistais (nors ir neprieštarauja jiems palankiomis aplinkybėmis vadinami žurnalistais). Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad dalis tokių viešosios informacijos rengėjų nesutinka pranešti apie savo veiklą atsakingoms institucijoms, kaip to reikalauja galiojantys teisės aktai, motyvuodami tuo, kad tai, ką jie kuria, nėra žiniasklaida, o tik privataus asmens privati nuomonė.

Socialinių medių, kaip turinio kūrimo įrankio, vystymasis sparčiai keičia žiniasklaidos sampratą, o teisinis reguliavimas kol kas daugiau orientuotas į tradicinę žiniasklaidą, todėl vis daugėja atvejų, patvirtinančių, kad šiuo metu galiojantys apibrėžimai nėra tikslūs ir nespėja su laikmečio realijomis. Komisija pažymi, kad turinį kuriantis ir viešai skelbiantis asmuo dalyvauja viešosios informacijos kūrime, todėl jis laikytinas viešosios informacijos rengėju ir skleidėju Visuomenės informavimo įstatymo prasme ir jo kūriniams turėtų galioti bendrosios etiškos informacijos nuostatos: tikslumas, neįžeidi kalba, informacijos pagrįstumas, nešališkumas ir pan. Būtent todėl, Komisijos nuomone, viešosios informacijos rengėjas ir skleidėjas, viešai skleidžiantis informaciją visuomenei itin aktualiais ir jautriais klausimais, privalo paisyti bendrųjų visuomenės informavimo etikos principų.